

ПАДЫХОДЫ ДА ВЫЗНАЧЭННЯ ПАНЯЦЦЯ «ВУЧЭБНАЯ КНІГА ДЛЯ ВЫШЭЙШАЙ ШКОЛЫ»

Вызначаюцца асноўныя падыходы да інтэрпрэтацыі тэрміна «вучэбная кніга для вышэйшай школы»: аспектны, шматаспектны, сістэмны, канцэптуальны. Даюцца пэўныя характарыстыкі такіх падыходаў. Прапануюваецца ўласнае разуменне паняцця «вучэбная кніга для вышэйшай школы» з пазіцыі кагніталагічнага падыходу. Пры гэтым трактоўка паняцця здзяйсняецца праз прызму трох аспектаў: кагнітыўнага, арганізацыйнага і крэатыўнага.

У канцы XX – пачатку XXI ст. веды сталі найважнейшым фактарам грамадскага развіцця. Істотна ўзрастае роля метадалагічных, сістэмных, міждысцыплінарных ведаў чалавека, неабходных для рацыянальнага і асэнсаванага аперыравання рознымі данымі з мэтай вырашэння новых, нестандартных праблем. Сучасны свет уступіў у эпоху пераходу ад пост-індустрыяльнага грамадства да грамадства, заснаванага на ведах [16].

Традыцыйна адукацыя з’яўляецца адной з сістэм генерыравання, распаўсюджвання і перадачы ведаў. Мэтай адукацыі становіцца развіццё асобы, авалоданне ёю спосабамі набыцця існуючых і стварэння новых ведаў [6]. Такая накіраванасць сучаснай вышэйшай адукацыі значна павышае ролю вучэбнай кнігі ў адукацыйным працэсе як сродку развіцця творчай асобы.

На сучасным этапе распрацоўваюцца тэарэтычныя асновы вучэбнай кнігі для вышэйшай школы (С. Г. Антонава, А. М. Багдановіч, П. Р. Буга, А. А. Грачыхін, І. П. Касценка, М. І. Тупальскі, Л. Г. Цюрына). Аднак аналіз навуковай літаратуры, матэрыялаў дысертацыйных даследаванняў, артыкулаў з перыядычнага друку, падручнікаў і вучэбных дапаможнікаў дае падставу зрабіць выснову, што сёння ў Рэспубліцы Беларусь тэорыя вучэбнай кнігі для вышэйшай школы (у адрозненне ад тэорыі школьнага падручніка) распрацавана недастаткова. Пытанні тэорыі вучэбнай кнігі зводзяцца да вывучэння асобных відаў выданняў, часцей за ўсё – гэта пад-

ручнік. Сустрэкаюцца работы па праблемах падрыхтоўкі пэўных відаў вучэбнай кнігі (М. І. Тупальскі). Разрозненыя звесткі па дадзенай праблеме, матэрыялы прыкладнога характару змешчаны ў навуковых працах па кнігазнаўстве, тыпалогіі кнігі, кніжнай справе. Прыходзіцца канстатаваць, што ні ў адным нарматыўным, навуковым і даведачным выданні не пададзена вызначэнне паняцця «вучэбная кніга», аднак яно выкарыстоўваецца даволі часта.

Вучэбная кніга разглядаецца на ўзроўні вучэбнага выдання [3, с. 1079; 5, с. 7; 17], вучэбнай літаратуры [22]. У сучаснай спецыяльнай і даведачнай літаратуры для абазначэння друкаванага сродку навучання, як правіла, выкарыстоўваюцца паняцці «падручнік», «вучэбны дапаможнік» [3, с. 1079; 4, с. 176; 15, с. 412; 21, с. 140]. У большасці вызначэнняў падручнікі і вучэбныя дапаможнікі разглядаюцца як самастойныя паняцці, якія характарызуюць розныя віды вучэбнай кнігі: падручнік – асноўны сродак навучання, а вучэбны дапаможнік – дадатковы або дапаможны.

Мэта дадзенага артыкула – вызначыць асноўныя падыходы да вывучэння вучэбнай кнігі для вышэйшай школы, паказаць уласнае разуменне гэтага паняцця з пазіцыі кагніталагічнага падыходу.

Вывучэнне літаратуры, прысвечанай аналізу і характарыстыцы вучэбнай кнігі для вышэйшай школы, дазваляе вылучыць некалькі даследчых падыходаў: аспектны, шматаспектны, сістэмны, канцэптуальны. Яны адрозніваюцца паўнатай уліку фактараў і сувязей, а таксама ацэнкамі цэласнасці, функцыянальнасці, навуковай значнасці.

Аспектны падыход грунтуецца на аналізе асобных ключавых элементаў даследуемага аб'екта. У рамках дадзенага падыходу сфармулявана прадстаўленне аб вучэбнай кнізе як сродку навучання. Так, Г. І. Шчукіна вучэбную кнігу вызначае як кнігу, у якой у строгай сістэме выкладаецца асноўны змест вучэбнага прадмета [14]. У вызначэнні М. І. Тупальскага вучэбная кніга – гэта асобны від выдання, які змяшчае асновы цэласнай вучэбнай дысцыпліны, а не прысвечаны якой-небудзь асобнай навуковай праблеме або групе праблем і ўзаемазвязаны з вызначаным вучэбным планам [17]. У дэфініцыі С. Р. Шапаваленкі вучэбная кніга – сродак засваення асноў навук, прызначаны для тых, хто навучаецца. Адначасова – гэта рэзюмэ выкладу навучэнцам навуковых звестак [22]. «Спецыфіка падручніка, – адзначае В. А. Канке, – абумоўліваецца не навукай, а тым, што навуковае веданне перакладаецца на ўзровень дыдактыкі. Такі пераклад не выводзіцца з навукі згодна з якім-небудзь лінейным правілам. Падручнік з'яўляецца вынікам адмысловай, своеасаблівай творчасці, якая часам недаступна нават таму, хто, будучы сваім у навуцы і мастацтве, не валодае дыдактычным майстэрствам. ...Падручнік з'яўляецца невыкараняльным феноменам адукацыі. Адукацыя не супадае з навукай і мастацтвам. У сферы адукацыі прыходзіцца культываваць асаблівую разнавіднасць літаратуры, менавіта вучэбную. У самым шырокім яго разуменні падручнік – гэта кніга, выкарыстанне якой дазваляе вырашаць задачы навучання, навучэнцаў і студэнтаў. Пры больш вузкім разуменні значэння слова «падручнік» гаворка ідзе пра кнігу, якая займае ў вучэбнай літаратуры дамінуючыя пазіцыі» [10, с. 21].

Шматаспектны падыход прадугледжвае інтэграванае прадстаўленне даследуемага аб'екта (вучэбнай кнігі) і прыцягненне звестак з розных

галін навуковых ведаў, такіх як адукацыя, педагогіка, псіхалогія, кнігазнаўства, выдавецкая справа. Напрыклад, Д. Д. Зуеў некалькі пашырае і ўдакладняе прыкметы падручніка, называючы яго масавай вучэбнай кнігай, якая змяшчае прадметны змест адукацыі і вызначае віды дзейнасці, прызначаныя праграмай для абавязковага засваення навучэнцамі з улікам іх узроставых або іншых асаблівасцей [9]. На думку У. І. Смірнова, вучэбная кніга ўяўляе сабой: а) сукупнасць сістэматызаваных і рэдукаваных ведаў і апарату арганізацыі іх засваення; б) крыніцу вучэбна-навуковай інфармацыі; в) дыдактычны сродак, які забяспечвае на інфармацыйным і метадычным узроўнях тэарэтычную падрыхтоўку будучага спецыяліста да прафесійнай дзейнасці [20, с. 48]. А. А. Грачыхін вызначае «вузаўскую вучэбную кнігу» ў якасці спосабу інфармацыйных зносін у вучэбна-выхаваўчым працэсе вышэйшай школы, а сам працэс – як вузаўскую вучэбную кніжную справу [7].

Сістэмны падыход грунтуецца, перш за ўсё, на тэарэтычных распрацоўках У. П. Бяспалькі, згодна з якімі вучэбная кніга разглядаецца як аб'ект складанай педагагічнай сістэмы. Сістэмны падыход патрабуе максімальнага ўліку ўсіх аспектаў праблемы ў іх узаемасувязі і цэласнасці, вылучэння галоўнага і істотнага, вызначэння характару сувязей паміж аспектамі, уласцівасцямі і характарыстыкамі. Працы У. П. Бяспалькі заснаваны на пабудове дыдактычнай тэорыі падручніка. Асновай да пабудовы тэорыі падручніка з'яўляецца агульная тэорыя педагагічных сістэм, у якой падручнік разглядаецца як сродак, з дапамогай якога мадэліруюцца асноўныя ўласцівасці сістэмы, а затым адпаведна мадэлі рэалізуюцца пэўныя педагагічны працэсы. У. П. Бяспалька вызначае вучэбную літаратуру як комплексную інфармацыйную мадэль, якая адлюстроўвае чатыры элементы педагагічнай сістэмы: а) мэты навучання; б) апісанне зместу навучання; в) выбар і распрацоўка дыдактычных працэсаў; г) арыентацыя на пэўныя арганізацыйныя формы навучання. Пры гэтым падручнік улічвае магчымасці свайго спажываўцы – навучэнца і сам з'яўляецца адным з тэхнічных сродкаў навучання [2].

Канцэптуальны падыход прадугледжвае папярэдняю распрацоўку канцэпцыі даследавання – комплексу ключавых палажэнняў, якія вызначаюць накіраванасць даследавання. Так, Л. Г. Цюрына вызначае, што дыдактычнае разуменне вучэбнай кнігі звязана з усведамленнем яе двухадзінай сутнасці. З аднаго боку, вучэбная кніга – найважнейшая крыніца навуковых ведаў па дадзенай дысцыпліне. З другога – сродак і праграма навучання. Таму канцэпцыя вучэбнай кнігі павінна забяспечваць узаемасувязь двух кампанентаў: навуковага (інфармацыйнага) і вучэбна-пазнавальнага (кіруючага). Інфармацыйны кампанент вызначаецца прадметнай вобласцю дысцыпліны і ўяўляе сабой сістэму ведаў. Кіруючы кампанент адказвае за іх трансфармацыю ў сістэму ведаў вучэбнага прымянення. Яе змест павінен максімальна ўлічваць псіхалага-педагагічныя заканамернасці ўспрымання вучэбнай інфармацыі. Такім чынам, кіруючы кампанент – гэта педагагічнае ўтрыманне дысцыпліны, накіраванае на арганізацыю і карэкціроўку пазнавальнай дзейнасці навучэнца на аснове самакантролю. Як правіла, вучэбныя кнігі, якія ўлічваюць толькі інфармацыйны кампанент, не ўтрымліваюць сродкаў засваення вучэбнага матэрыялу і спосабаў прыстасавання навуковых ведаў на практыцы. А значыць, не фарміруюць

уменне спагнаць і выкарыстаць вывучаемы матэрыял [18, с. 306]. У. У. Краеўскі развіў канцэптуальнае палажэнне аб дваістасці функцый падручніка, які з'яўляецца, з аднаго боку, «крыніцай інфармацыі, формай фіксацыі зместу», а з другога – «сродкам арганізацыі працэсу навучання і кіравання дзейнасцю навучання і вучэння» [12, с. 16].

Аналіз розных тэарэтычных падыходаў да тэорыі вучэбнай кнігі дае магчымасць новага погляду ў разуменні прыроды (сутнасці) паняцця «вучэбная кніга для вышэйшай школы».

Уваходжанне чалавечай цывілізацыі ў грамадства ведаў прад'яўляе якасна новыя патрабаванні да сістэмы адукацыі. У гэтай новай парадыгме галоўнае месца адводзіцца аналітычным здольнасцям спецыяліста, гэта значыць яго здольнасці шукаць і знаходзіць неабходную інфармацыю, дакладна фармуляваць праблемы і гіпотэзы, бачыць у сукупнасці даных пэўныя заканамернасці, знаходзіць рашэнне складаных міждысцыплінарных задач [13, с. 18]. Калі сутнасць былой парадыгмы адукацыі выяўлялася ў лозунгу «Адукацыя – на ўсё жыццё», то новая адукацыйная парадыгма – гэта свайго роду стратэгія адукацыі для будучыні, лозунг якой – «Адукацыя на працягу ўсяго жыцця» [6]. Такім чынам, на сучасным этапе перад вышэйшай адукацыяй стаіць прынцыпова новая задача: развіццё чалавечага патэнцыялу, творчай асобы, звязаныя з пабудовай грамадства ведаў. У сувязі з гэтым становіцца актуальнай распрацоўка тэорыі вучэбнай кнігі для вышэйшай школы з пазіцыі кагніталагічнага падыходу, калі кніга разглядаецца як сродак кумуліравання і распаўсюджвання ведаў у мэтах развіцця цывілізацыі.

Аднак неабходна адзначыць, што на сучасным этапе ў вышэйшай адукацыі адбываецца пераасэнсаванне кагніталагічнага падыходу, становіцца ўсё больш папулярным кампетэнтнасны падыход. Пры гэтым ён паступова ператвараецца ў грамадска значную з'яву, якая прэтэндуе на ролю канцэптуальнай асновы адукацыйнай палітыкі. Гаворка ідзе, у прыватнасці, аб тым, каб ажыццявіць мадэрнізацыю адукацыі на кампетэнтнаснай аснове [1]. Амаль ва ўсіх публікацыях на гэтую тэму падкрэсліваецца, што кампетэнтнасны падыход мае кардынальна інавацыйны характар, што змены, якія адбываюцца ў сучасным свеце, вядуць да станаўлення такога тыпу культуры, для якога чыста «знаниевая» адукацыя аказваецца ўжо неэфектыўнай і немэтазгоднай. Тэзіс гэты абгрунтоўваецца ў першую чаргу тым, што старэнне інфармацыі сёння адбываецца значна хутчэй, чым завяршаецца натуральны цыкл навучання ў сярэдняй або вышэйшай школе, з прычыны чаго традыцыйная ўстаноўка на перадачу ад настаўніка да вучняў неабходнага запасу ведаў становіцца ўтапічнай. Аднаўленне парушанай раўнавагі паміж адукацыяй і жыццём бачыцца ў зняцці канчатковай мэты адукацыі з ведаў на інтэгральныя дзейнасна-практычныя ўменні – кампетэнтнасць. Часцей, аднак, у якасці бліжэйшага, непасрэднага антаганіста кампетэнтнаснага падыходу выступае зацверджаная ў педагогіцы канцэпцыя, якая прадстаўляе мэты і змест адукацыі ў выглядзе паняццыйнай трыяды: веды – уменні – навыкі («зуны»).

На сучасным этапе адбываецца таксама пераасэнсаванне сутнасці вучэбнай кнігі з пункта гледжання кагніталагічнай парадыгмы. Так, Л. Г. Цюрына адзначае, што пераход ад традыцыйнай («знаниевой») парадыгмы, якая ўзыходзіць да старажытных часоў і ўзмоцнена рацыяналізмам

індустрыяльнага грамадства, да кампетэнтнаснага падыходу, нацэлявае на ўзмацненне практычнай арыентацыі і каштоўнасна-інструментальнай накіраванасці прафесійнай адукацыі. У вучэбнай кнізе як матэрыяльным носьбіце зместу адукацыі кампетэнтнасны падыход прадугледжвае ўзмацненне яе працэсуальнага складальніка. Даследчык уводзіць паняцці «традыцыйная мадэль вучэбнай кнігі» і «інавацыйная мадэль вучэбнай кнігі». Вучэбныя выданні традыцыйнай мадэлі, у аснове якой ляжаў адзіны падыход дзеяння з ведамі, – засваенне, аперыраванне, кантроль. Інавацыйная мадэль вучэбнай кнігі арыентавана на інавацыйную адукацыю (кампетэнтнасны падыход), якая прадугледжвае (ужо ў канцы ХХ ст.) адыход ад кагніталагічнага падыходу ў традыцыйнай адукацыі, указвае на змену акцэнтаў у змесце вучэбнай кнігі ад перадачы і засваення ведаў да перадачы і разумення інфармацыі [19].

Уменне атрымліваць, апрацоўваць і распаўсюджваць інфармацыю сапраўды з'яўляецца вельмі значным для паўнаважнаснага функцыянавання індывіда ў грамадстве ведаў. Аднак неабходна падкрэсліць, што навыкі працы з інфармацыяй не з'яўляюцца самамэтай. Яны выступаюць неабходнай умовай для атрымання новых ведаў, пашырэння кагнітыўных здольнасцей спецыяліста і ўмацавання творчага патэнцыялу.

Інфармацыя сама па сабе, хоць і з'яўляецца інструментам ведаў, але не з'яўляецца ўласна ведамі [13]. Для таго каб інфармацыя ператварылася ў веды, неабходна здзейсніць цэлы шэраг пераўтварэнняў, якія забяспечваюць не толькі эфектыўны доступ да інфармацыі, але і яе выкарыстанне ў адукацыйным працэсе і арганізацыі навуковых даследаванняў, а таксама крытычную ацэнку інфармацыі рознымі сацыяльнымі суб'ектамі, змястоўную сарціроўку і фільтрацыю інфармацыі на прадмет яе дакладнасці, карыснасці, сацыяльнай значнасці і крэатыўнасці.

У гэтай сувязі вучэбная кніга з'яўляецца часткай інфраструктуры ведаў, адэкватная сучасным задачам кагнітыўнай апрацоўкі інфармацыі ў адукацыі. Гэтыя веды маюць сваю спецыфіку, гэта значыць арыентаваны на пэўны прафесійны кірунак.

Зыходзячы з вызначэння паняццяў «кампетэнцыя» (здольнасць прымяняць веды, уменні, паспяхова дзейнічаць на аснове практычнага вопыту пры рашэнні задач агульнага роду, таксама ў пэўнай вобласці) і «кампетэнцыя прафесійная» (здольнасць паспяхова дзейнічаць на аснове практычнага вопыту, уменняў і ведаў пры рашэнні задач прафесійнага роду дзейнасці), можна сцвярджаць, што веды ў вучэбнай кнізе – усё ж такі першасны элемент. Гэта значыць, што кагніталагічны падыход з'яўляецца асноўным у вызначэнні сутнасці вучэбнай кнігі. Што тычыцца кампетэнтнаснага падыходу, то можна сцвярджаць, што ён з'яўляецца дадатковым пры разглядзе сутнасці вучэбнай кнігі для вышэйшай школы.

На наш погляд, павінна адбывацца не змена акцэнтаў у змесце вучэбнай кнігі ад перадачы і засваення ведаў да перадачы і разумення інфармацыі, а дапаўненне традыцыйнага прынцыпу «фарміраваць прафесійныя веды, уменні і навыкі» прынцыпам «фарміраваць прафесійную кампетэнцыйнасць».

Але для таго, каб пазбегнуць пераўтварэння грамадства ведаў у грамадства «робатаў» у працэсах стварэння, распаўсюджвання і выкарыстання ведаў, неабходна наяўнасць творчай кампаненты. Таму на сучасным этапе

мэтазгодна гаварыць пра такую вучэбную кнігу, якая адпавядае патрабаванням вучэбна-даследчага падыходу (ВДП) у вышэйшай адукацыі.

У праекце «Канцэпцыі рэалізацыі вучэбна-даследчага падыходу ў сістэме шматузроўневай універсітэцкай адукацыі» вучэбна-даследчы падыход да падрыхтоўкі спецыяліста ў сістэме ўніверсітэцкай адукацыі прадугледжвае такую арганізацыю навучальнага працэсу, пры якой на кожнай ступені вышэйшай адукацыі студэнты праз асваенне прынцыпаў правядзення навуковых даследаванняў і непасрэднае ўключэнне ў навукова-даследчую дзейнасць набываюць веды, уменні і навыкі, якія спрыяюць фарміраванню іх творчых здольнасцей. Вядучай мэтай укаранення вучэбна-даследчага падыходу з'яўляецца пераарыентацыя працэсу навучання на развіццё творчага патэнцыялу асобы, выхаванне культуры мыслення, авалоданне метадалогіяй навукі і, у выніку, на падрыхтоўку спецыяліста, здольнага знаходзіць шляхі вырашэння праблем, якія ўзнікаюць у прафесійна-вытворчай і навуковай сферы, а таксама ў грамадска-палітычным жыцці [11, с. 151].

У гэтай сувязі вучэбная кніга для вышэйшай школы, якая адпавядае арганізацыі навучальнага працэсу з элементамі ВДП, павінна фарміраваць у студэнтаў уменні праводзіць навуковы аналіз з выкарыстаннем апарату дадзенай навукі, рабіць высновы, прымаць навукова абгрунтаваныя рашэнні, выкарыстоўваць сучасныя інфармацыйныя тэхналогіі для папаўнення сваіх ведаў, крытычна асэнсоўваць разнастайную інфармацыю.

Вучэбная кніга заклікана не толькі забяспечыць засваенне асноўных паняццяў і законаў, якія вызначаюць базавы ўзровень атрымліваемай адукацыі, але і даць уяўленне аб метадах, прынцыпах, прыёмах навуковай працы ў пэўнай галіне ведаў.

Зразумела, што гэтыя задачы дасягаюцца з дапамогай розных відаў выданняў вучэбнай кнігі: падручнікаў, вучэбных дапаможнікаў, практыкумаў, метадычных рэкамендацый, тэкстаў лекцый і інш. Многія з іх ствараюцца сродкамі малой паліграфіі і арыентаваны на выкарыстанне толькі ў дадзенай вышэйшай навучальнай установе. Яны, перш за ўсё, улічваюць спецыфіку навучальнага працэсу ў ёй.

Можна зрабіць выснову, што вучэбная кніга для вышэйшай школы ўтрымлівае тры аспекты: кагнітыўны, арганізацыйны, крэатыўны.

Зыходзячы з вышэйсказанага, мы прыводзім наступнае вызначэнне паняцця «вучэбная кніга для вышэйшай школы» – гэта дакументаваная частка інфраструктуры ведаў, адэкватная сучасным задачам кагнітыўнай і арганізацыйнай апрацоўкі інфармацыі ў адукацыі, якая фарміруе крытычныя і творчыя кампаненты пазнання.

Такім чынам, вывучэнне публікацый, прысвечаных аналізу і характарыстыцы вучэбнай кнігі для вышэйшай школы, дазваляе зрабіць вывад, што тут няма поўнага адзінства меркаванняў. Аналіз літаратуры па тэме дазваляе вылучыць аспектны, шматаспектны, сістэмны, канцэптуальны падыходы, якія адрозніваюцца паўнотой уліку фактараў і сувязей, а таксама ацэнкамі цэласнасці, функцыянальнасці, навуковай значнасці.

Выкарыстоўваючы кагніталагічны падыход, мы далі ўласнае тлумачэнне паняцця «вучэбная кніга для вышэйшай школы». Вызначылі, што вучэбная кніга для вышэйшай школы ўтрымлівае два аспекты: кагнітыўны (чаму вучыць) і арганізацыйны (як вучыць). У вучэбнай кнізе для вышэй-

шай школы, якая з'яўляецца сродкам кумуліравання і распаўсюджання ведаў для развіцця творчай асобы, неабходна наяўнасць творчай кампаненты. Таму на сучасным этапе мэтазгодна гаварыць пра такую вучэбную кнігу, якая адпавядае патрабаванням вучэбна-даследчага падыходу ў вышэйшай адукацыі.

1. Андреев, А. Знание или компетенции? / А. Андреев // Высшее образование в России. – 2005. – № 2. – С. 3–11.

2. Беспалько, В. П. Теория учебника : дидактический аспект / В. П. Беспалько. – М. : Педагогика, 1988. – 160 с.

3. Библиотечная энциклопедия / Российская государственная библиотека. – М. : Пашков дом, 2007. – 1299 с.

4. Большая советская энциклопедия : в 30 т. / глав. ред. А. М. Прохоров. – 3-е изд. – М. : Сов. энциклопедия, 1969–1981. – Т. 27 : Ульяновск – Франкфорт. – 1977. – 622 с. : ил., карт.

5. Выданні. Асноўныя віды. Тэрміны і азначэнні = Издания. Основные виды. Термины и определения : СТБ ГОСТ 7.60–2005. – Зацв. і ўведз. 20.12.2005. – Мінск : Дзяржстандарт, 2005. – 54 с.

6. Гендина, Н. И. Образование для общества знаний и проблемы формирования информационной культуры личности / Н. И. Гендина // НТБ. – 2007. – № 3. – С. 40–48.

7. Гречихин, А. А. Вузовская учебная книга: типология, стандартизация, компьютеризация : учеб.-метод. пособие / А. А. Гречихин, Ю. Г. Древс. – М. : Логос, 2000. – 254 с.

8. Згуровский, М. Общество знаний и информации – тенденции, вызовы, перспективы / М. Згуровский // Зеркало недели [Электронный ресурс]. – 2003. – 24 мая. – Режим доступа: <http://www.zn.ua/newspaper/articles/32040>. – Дата доступа: 15.01.2011.

9. Зуев, Д. Д. Школьный учебник / Д. Д. Зуев. – М. : Высш. шк., 1983. – 240 с.

10. Канке, В. А. Философские заметки на полях учебника / В. А. Канке // Университетская книга. – 2001. – № 2. – С. 18–22.

11. Концепция реализации обучающе-исследовательского подхода в системе многоуровневого университетского образования : проект // Навучальна-даследчы прынцып у арганізацыі ўніверсітэцкай адукацыі : зб. навук. прац / Беларус. дзярж. пед. ун-т імя Максіма Танка ; пад рэд. А. А. Грымаця. – Мінск : БДПУ, 1998. – С. 148–162.

12. Краевский, В. В. Определение функций учебника как методологическая проблема дидактики / В. В. Краевский // Проблемы школьного учебника. – М. : [Б.и.], 1976. – Вып. 4. – С. 11–19.

13. Общество знания : от идеи к практике : кол. монография : в 3 ч. / под ред. В. В. Васильковой, Л. А. Вербицкой. – СПб. : Скифия-принт, 2008. – Ч. 1 : Основные контуры концепции общества знания. – 248 с.

14. Педагогика : курс лекций / общ. ред. : Г. И. Щукина, Е. Я. Галант, К. Д. Радина. – М. : Просвещение, 1966. – 648 с.

15. Педагогическая энциклопедия : в 4 т. / глав. ред. И. А. Каиров [и др.]. – М. : Сов. энциклопедия, 1964–1968. – Т. 4 : Сн – Я. – 1968. – 911 с.

16. Тикунова, И. П. Функциональная модель библиотеки общества знаний в региональном контексте / И. П. Тикунова // Роль библиотеки в формировании социально-культурного пространства территории : сб. науч. тр.

/ Гос. публич. науч.-техн. б-ка Сиб. отд-ния РАН ; отв. ред. Е. Б. Артемьева. – Новосибирск, 2009. – С. 97–105.

17. *Тупальский, Н. И.* Основные проблемы вузовского учебника / Н. И. Тупальский. – Минск : Выш. шк., 1976. – 183 с.

18. *Тюрина, Л. Г.* Концепция учебного издания для высшей школы: к постановке проблемы / Л. Г. Тюрина // Книжная культура: опыт прошлого и проблемы современности: к 250-летию вузовского книгоиздания в России : материалы Междунар. науч. конф., Москва, 20–21 сент. 2006 г. / сост. : Д. Н. Бакун, А. Ю. Самарин. – М. : Наука, 2006. – С. 305–307.

19. *Тюрина, Л. Г.* Теоретико-методологическое обоснование учебной книги для профессионального образования : автореф. дис. ... д-ра филол. наук : 05.25.03 / Л. Г. Тюрина ; Моск. гос. ун-т культуры и искусств. – М., 2007. – 46 с.

20. *Учебная книга в системе источников знания и средств подготовки учителя: «круглый стол»* // Педагогика. – 2003. – № 1. – С. 47–64.

21. *Харламов, И. Ф.* Педагогика / И. Ф. Харламов. – 3-е изд., перераб. и доп. – М. : Гардарики, 1999. – 516 с.

22. *Шаповаленко, С. Г.* Учебник в системе средств обучения / С. Г. Шаповаленко. – М. : Просвещение, 2003. – 255 с.

D. RUBAN

APPROACHES TO THE INTERPRETATION OF THE TERM «A TEXTBOOK FOR A HIGH SCHOOL»

The main research approaches (facet, multifaceted, system and conceptual) to the interpretation of the term «a textbook for a high school» are determined. Certain characteristics of such approaches are mentioned. A proper understanding of the concept «a textbook for the high school» from the position of the cognitive approach is presented. For all this, the interpretation of the concept is applied through the prism of three dimensions: cognitive, organizational and creative.

Дата поступления статьи в редакцию: 26.04.2011.

